

¿HA ARRIBAT L'HORA DE PINOCHET?

El boig de la moneda

Des de fa mesos, i les darreres setmanes molt especialment, el règim dictatorial xilè s'ha vist atacat des de distints fronts. Tot sembla indicar que Pinochet té el dies comptats. Però segueix instal·lat al Palau de la Moneda.

Vicent Partal

Aquell dia de novembre de 1975, gris i xampanyer, una ombra sinistra acompanyà al Valle de los Caídos les despulles de Francisco Franco Bahamonde. La seua imatge d'ulleres negres i llarga capa mortuòria és difícil d'oblidar per a qui presencià la macabra cerimònia dels adéus. César Augusto Pinochet, tot just dos anys abans, havia acabat amb l'experiència democràtica de la Unitat Popular de Salvador Allende, i el seu deixant de sang ja aegantava l'ombra capuda. Els cadells del feixisme se'l miraven, l'aplaudien i li corejaven el nom: «¡Pi-no-chet! ¡Pi-no-chet!». I tot això s'esdevenia a 6.704 milles aeronàutiques de Santiago, la ciutat màrtir que, ningú tant com ell, havia contribuït a fer immortal.

Camí d'onze anys, encara no ha arribat l'hora somiada pel president Allende en què tornaran a obrir-se les grans alberedes per on passe l'home nou. I el dictador segueix en el seu Palau. El Boig de La Moneda, com el coneixen les dones perolaires de Lo Hermida, La Victòria, Villa Jaime, Plaza Egaña i Santa Laura, s'entesta a mantenir per la força de les bales un règim acorralat i inútil. Diuen que, després de Duvalier i Marcos, ha arribat la seua hora. Una ampolla de xampany espera, impacient, en la nevera. Igual que en aquelles nits fredes i ansioses de novembre.

«Santiago. El *Telenoche* s'obrí ahir al vespre amb un himne al retorn de la primavera. Avui *Tercera Hora*, el diari de la dreta, publica en primera pàgina la foto de dos joves agafats per les mans amb un peu que parla de la bella època de l'any que ha ingressat ja al país junt amb l'amor i la fraternitat». El mateix dia que Mino Monicelli iniciava amb aquests paraules la seua crònica per al setmanari italià

L'Espresso, a l'Estadi Nacional de Santiago milers de persones eren torturades salvatgement.

La primavera havia arribat a Xile pel setembre, com ho acostuma a fer. Però aquell any portava un acompanyant que ningú no esperava: un colp militar en un dels països més civils —fins aleshores— de totes les galonades amèriques. Mentre Monicelli descrivia, pres de l'horror, les runes del Palau de la Moneda, defensat metrallera en mà per Allende, a l'estadi un primate obscè tallava els dits de Víctor Jara i una gossada d'uniformats violava la sagrada i continental Illa Negra de Neruda i incinerava llibres i quadres del poeta mort.

L'endemà, un grapat de valents desafiava totes les pors del món i acompanyava el cos massís i rotund

del nobel camí del cementeri. A poc a poc, el silenci de la desfilara es trencà amb crits i invocacions a Pablo Neruda, a Salvador Allende, a Víctor Jara.

Mites incontaminats, deu anys després la cara del president màrtir reapareix pels murs de Valparaíso i Arica, de Viña del Mar i Puerto Montt, de Temuco i Antofagasta. Pinochet ocupa encara, descarat, la seua cadira a La Moneda. I els viatgers troben a l'aeroport de Puchael, única via d'entrada aèria al país, un cartell enorme que diu: «Xile avança en ordre i progrés».

Un país desfet econòmicament

En realitat, per als autors de la brillant benvinguda, importa poc una ta-

xa d'atur «legal» superior al trenta per cent i en constant augment, una disminució del 50 per cent en els sous mínims durant els darrers sis anys o la constant caiguda del Producte Nacional Brut per habitant que ha tornat al nivell de fa quinze anys i que assolí l'any 1982 el poc dubtós rècord del 15,7 per cent. Xile avança en ordre i progrés sota la fèrria mà del dictador d'ulleres fosques, mentre acumula més de vint mil milions de dòlars de deute extern, mentre passa fam un vuitanta per cent de la població —segons els estudis de la jerarquia catòlica.

Poc semblen importar les pàgines asfíxians dels informes d'Amnesty Internacional i els centenars de morts en manifestacions i avalots. Poc deuen importar també els quasi mil *desaparecidos* i les resolucions de l'Assemblea General de les Nacions Unides. I els centenars de persones que són enviades cada any al camp de concentració de Pisagua —un infern tòrrid al desert del nord del país— i l'augment imparable de la delinqüència —purament biològic— o la caiguda en picat del preu del coure. La meitat de la població xilena no arriba a veure junts l'equivalent a trenta cinc dòlars cada mes i augmenten els poblats de barraques envoltant la capital.

Immutable però, César Augusto Pinochet Ugarte continuava explicant, a qui se'l vulga escoltar, que el seu país avança en ordre i progrés mentre els *santiaguinos* sorneguers, malgrat el pànic, ja s'atreveixen a preguntar en veu alta: «avança sí, ¿però en quina direcció?»

Una protesta que creix

El riu Mapocho

Cada vegada són més freqüents les manifestacions de descontentament.

circula entre els barris acomodats de la capital i ha estat sempre un tranquil flux d'aigua. Sorprenentment, l'hivern del 1982 el Mapocho escapà al seu llit i inundà els barris benestants que encintava. La música de Violeta Parra serví per posar veu a una consigna popular que arribà a retratar magníficament la situació del país, quan els habitants de Mapocho es sumaren a les cassolades contra el dictador iniciades als barris pobres: «Con Pinocho hasta se desbordo el Mapocho». Era el màxim que podia passar, segurament. Les marxades, les concentracions, les manifestacions, les barricades, les bombes, les apagades de llums, els concerts de cassoles, les pintades, els murals, els pamflets, les consignes, els cànctics, es multipliquen pels carrers de Xile. L'oposició ja parla del

substituit del president, mentre assenyala Rafael Retamal, un ancià venerable, president del Tribunal Suprem i respectat per les forces democràtiques moderades. Pinochet, per la seva banda, no sap fer una altra cosa que enviar els *zorrillos* —una mena de tanquetes llançadores d'aigua— contra les multituds i traure els carrabiners de les casernes.

Ja fins la Democràcia Cristiana, còmplice del colp d'estat del 1973,

Tornar de Xile

Arcadi Calzada i Salavedra *

En tornar de Xile, un se sent encara molt més solidari. Es fa molt més entenedora, viva i real, la posició de l'església compromesa i dels defensors de la «Teologia de l'Alliberació».

La repressió es manifesta amb la màxima duresa. El govern Pinochet, aparentant una força inexistent, intenta controlar la situació endurant extraordinàriament les seves actuacions. Xile viu avui una etapa crítica i esperançadora. Els testimonis dels diferents sectors polítics, socials, ciutadans, culturals, etc., esdevenen una força cada vegada més unida a la lluita pacífica pel retorn de la democràcia. Cal significar el paper compromès i actiu que l'església hi juga, que està propiciant en els darrers mesos una força d'unitat creixent.

Esdevé especialment significativa l'actitud ferma i lluitadora de la joventut, de les dones, dels sindicats, dels pobladors i finalment, de les forces polítiques. En tots els casos la voluntat, avui per avui, es veu presidida pel desig de forçar urgentment l'enderrocament de la dictadura sense violències. Cal dir que és aquesta una estratègia difícil, que troba una resposta extremadament dura del dictador. La repressió violenta, el xantatge, la pressió i l'estratègia de la por fan que la lluita d'aquests sectors esdevingui en molts casos molt arriscada.

Xile és un país amb uns desequilibris socials extraordinaris i on una bona part dels ciutadans lluita diàriament per la seva subsistència. Les poblacions del cinturó de Santiago, els campaments, etc., ens donen una imatge depriment que reclama i exigeix una resposta social i solidària. El govern de la dictadura esdevé cada vegada més

inaguantable i molt em temo que, si la unitat avui enfortida i la pressió internacional no aconsegueixen acabar aviat amb tanta opressió i tanta repressió, molt contra la voluntat del poble xilè, el general Pinochet esdevindrà responsable d'una situació pre-revolucionària d'incalculables conseqüències. El dictador està sol, li resta per demostrar la seva debilitat o el recurs de la força i la violència, de la manipulació i de l'abús del poder. Xile és un poble acostumat a viure en democràcia durant més de cent cinquanta anys, que sap que només des de la llibertat i en llibertat és possible, amb sacrifici, afrontar el futur amb justícia i pau.

Xile viu una etapa històrica especialment greu. El govern de la dictadura està deteriorant el país en tots els camps: ètic, moral, econòmic, social... La indignació és general. La injustícia creixent provoca una constant marginació. La manca total de solidaritat accentua, a nivells insospitats, el drama de milers de xilens que lluiten per la pròpia subsistència en el marc de la misèria, enfront d'un col·lectiu privilegiat per Pinochet que s'enriqueix dia a dia. Una situació econòmica dramàtica amb nivells d'endeutament que ofeguen el país.

Enfront de tot això, un poble que unànimement reclama solidaritat, llibertat, pau i democràcia, a través d'una lluita pacífica però tenaç, decidida, arriscada i, malgrat tot, esperançada.

En definitiva, un país que diu no. Un país que diu prou.

* Vice-president primer del Parlament de Catalunya, membre de CIU.

s'ha situat de la banda dels qui creuen que només la intransigència i la mobilització faràn recular Pinochet. Junt amb ella, el Moviment Democràtic Popular, l'aliança dels comunistes, part dels socialistes i del Moviment d'Esquerra Revolucionària (MIR), el Bloc Socialista, l'Esquerra Cristiana i part dels radicals. Només alguns sectors de la cúpula de la DC creuen encara que cal acceptar la il·legal legalitat i aguantar Pinochet fins el sideral any de 1989. Junt amb ells, els membres de l'antic Partit Radical.

Els sindicats, una força important sempre a Xile, integrats bàsicament en el *Comando Nacional de Treballadors*, s'han decidit també per l'atac frontal a la dictadura. Una tesi que el Front Patriòtic Manuel Rodríguez ha portat a les últimes conseqüències, a base de rebentar amb explosius torretes d'electricitat i produir constants apagades de llum.

Però els problemes per al Boig de la Moneda ja han arribat, inclús, des de dins de l'exèrcit —i això malgrat la indissimulada política de prebendes. Els mariners, tradicionalment els més

cultes de tots els militars, sempre han des preciat Pinochet pels seus mètodes plebeus i barroers. L'exèrcit de l'aire ja fa temps que no vol saber-se'n res. Els carrabiners —una policia semimilitar— van malament amb Pinochet des de la dimissió al juliol de l'any passat de César Mendoza, cap d'aquest cos, i trenta alts càrrecs, farts que totes les culpes dels assassinats i les desaparicions recaiguessen, exclusivament, sobre ells i, inclús a l'exèrcit de terra, s'insinuen moviments subterranis que han portat el cabdill a exclamar amb els ulls fora de les òrbites «¡Aquí, l'únic que pot revoltar-se són jo!» durant una visita a les casernes del sud del país.

L'any 1978 ja el general d'aviació Gustavo Leigh i dinou oficials havien estat destituïts per enfrontar-se al boig. La col·lisió, el 21 d'agost de l'any passat, de dotze vehicles de la comitiva presidencial prop del petit poblat de Nihnué mai no ha estat aclarida i la reacció de la televisió xilena —que donà una publicitat excessiva al fet que Pinochet era viu— feren pensar a tot arreu que en realitat l'ac-

cident havia estat un atemptat. Tots els programes es suspengueren per emetre un comunicat en directe. Els ministres es reuniren urgentment a la Moneda. I els rumors han estat imparables des d'aleshores, mentre Pinochet es refugia cada vegada més entre les runes del palau bombardejat a Santiago.

Diu —i ho ha arribat a dir un antic ambaixador EUA— que només sap dir mentides i creure que tothom li'n diu a ell. Psiquiatres de la CIA l'han visitat per mirar de traure una mica d'aigua clara. La seua dona, les seues filles i els seus l'envolten i emboliquen atapeint-lo de mesianisme. Hi ha qui afirma que fins els xilens, pocs, que no senten un calfred a la pell cada vegada que transiten prop del satànic Estadi Nacional creuen que és boig. Que no regeix bé el seu cap.

I mentrestant a Vina del Mar, el seu cementeri obert sobre el Pacífic, mai no manquen flors sobre una tomba on una inscripció indiferent —«Família Graube»— amaga el cos de Salvador Allende. Per desgràcia, no és només qüestió de temps. □